

Gestig 1962

HONEY PROKUREURS

Tel +21 (021) 941 7777 | Faks +21 (021) 941 7800 | www.honeyattorneys.co.za | office@honeyattorneys.co.za

Die inligting in hierdie dokument is van algemene aard en word nie beskou as regsadvies nie

"Regsaanspreeklikheid en die Boer"

VELDBRANDE

Deel 5 : Artikel 34

Regsaksies voortspruitend uit veldbrande word gebaseer op daardie vertakking van die reg bekend as die deliktereg. Vir 'n grondeienaar (eiser) om skade te verhaal van 'n ander party (verweerder), moet hy bewys dat die verweerder 'n delik gepleeg het. Die elemente van 'n delik is :

- 1) 'n Handeling ('n doen/daad of 'n late/versuim)
- 2) Onregmatigheid
- 3) Skuld (opset of nalatigheid – die bespreking hieronder sal beperk word tot nalatigheid)
- 4) Kousaliteit
- 5) Skade

Al die bogemelde elemente moet normaalweg deur 'n eiser bewys word ten einde met 'n regsaksie te slaag. In die saak, **Kruger v Coetzee 1966 (2) (SA) 428 (A)**, het die Appèlhof, by monde van Regter G N Holmes, beslis dat aanspreeklikheid gebaseer op nalatigheid ontstaan indien –

- 1) 'n redelike man in die posisie van die verweerder -
 - die redelike moontlikheid sou voorsien het dat sy optrede 'n ander persoon kan benadeel en skade veroorsaak; en
 - redelike voorsorgmaatreëls sou getref het om daarteen te waak; en
- 2) die verweerder nagelaat het om sodanige stappe te neem.

Die verweerder sal van nalatigheid verwyt word as die redelike man, indien hy in dieselfde omstandighede as die verweerder verkeer het, anders as die verweerder sou opgetree het. Vir die eiser om nalatigheid te bewys aan die kant van die verweerder, sal hy derhalwe die bewyslas dra om aan te toon dat die redelike man in die spesifieke omstandighede anders sou gehandel het as die verweerder.

Artikel 34 van die Nasionale Wet op Veld- en Bosbrande (No 101 van 1998) skep egter 'n vermoede van nalatigheid deur die bewyslas om te keer. Die artikel bepaal as volg :

- 1) Indien 'n persoon wat 'n siviele geding aanhangig maak, bewys dat hy 'n verlies gely het as gevolg van 'n veldbrand wat -
 - deur die verweerder veroorsaak is; of
 - begin het op of versprei het van grond wat deur die verweerder besit word,
 word daar vermoed dat die verweerder nalatig was met betrekking tot die veldbrand totdat die teendeel bewys word, tensy die verweerder 'n lid is van 'n brandbeskermingsvereniging in die gebied waar die brand voorgekom het.
- 2) Die vermoede in sub-artikel (1) stel die klaer nie vry van die bewyslas dat enige daad of versuim deur die verweerder onregmatig was nie.

In effek bepaal die artikel dat wanneer 'n eiser in siviele hofverrigtinge bewys :

- dat hy skade gely het; en
- dat sodanige skade die gevolg was van 'n veldbrand; en
- dat die betrokke veldbrand veroorsaak is deur die verweerder, of begin het op of versprei het van die verweerder se grond;

word dit vermoed dat die verweerder nalatig was met betrekking tot die veldbrand totdat die teendeel bewys word. Die verweerder dra dus die onus om te bewys dat hy nie nalatig was nie (omgekeerde bewyslas). Die eiser sal egter steeds moet bewys dat die verweerder se handeling onregmatig was.

Hierdie vermoede van nalatigheid aan die kant van 'n boer wie in siviele hofverrigtinge aangespreek word, geld slegs indien hy **nie** 'n lid is van 'n brandbeskermingsvereniging in die gebied waar die brand voorgekom het nie. Dit moet egter beklemtoon word dat lidmaatskap van 'n brandbeskermingsvereniging nie beteken dat 'n verweerder nie nalatig bevind kan word nie. 'n Lid van 'n brandbeskermingsvereniging kan wel nalatig bevind word, maar hy sal nie opgesaal word met die onus om te bewys dat hy nie nalatig was nie. Die eiser sal moet bewys dat hy nalatig was en sal natuurlik ook die ander elemente van die delik moet bewys.

Alvorens die vermoede van toepassing is, moet die eiser eers bewys dat sy skade veroorsaak is as gevolg van 'n **veldbrand**. In die saak **Gouda Boerdery BK v Transnet 2005 (5) SA 490 (HHA)**, het 'n brand ontstaan in 'n spoorwegreserwe en van daar versprei na aanliggende eiendom waar dit skade aangerig het. Die eiser het gesteun op die vermoede van nalatigheid. Die Hoogste Hof van Appèl, by monde van Regter D G Scott, het bevind dat, vir die vermoede om te geld, die brand wat begin het op of versprei het van die verweerder se eiendom op daardie stadium 'n **veldbrand** moes wees en nie 'n ander soort vuur nie. Met ander woorde, die

vermoede geld nie indien die vuur wat begin op of versprei het van 'n verweerder se eiendom nie 'n veldbrand is op die verweerder se eiendom nie.

Ten einde te bepaal wat 'n veldbrand is moes die Hof eers bepaal wat "veld" is. Na oorweging van vyf gesaghebbende woordeboeke se definisie van die word "veld", asook twee vorige hofuitsprake, het die Hof tot die gevolgtrekking gekom dat 'n spoorwegreserwe nie kwalifiseer as "veld" nie en dat die brand wat daar ontstaan het nie 'n veldbrand was nie. Gevolglik was die verweerder nie getref deur Artikel 34 se vermoede van nalatigheid nie.

Volgens ons, is die effek van hierdie Hofuitspraak dat 'n brand wat ontstaan op 'n plaaswerf, langs 'n gebou (hetsy residensieel of industrieel) of op bewerkte grond (byvoorbeeld aangeplante landerye, boorde, wingerde, ensovoorts), nie 'n veldbrand is vir doeleindes van Artikel 34 nie. Indien 'n brand in sodanige area ontstaan, sal die eienaar daarvan gevolglik nie deur die vermoede van nalatigheid getref word nie.

Die vraag wat gewoonlik ontstaan by 'n boer is : "Hoe kan ek myself beskerm teen potensiële regs aanspreeklikheid weens 'n veldbrand wat op my grond ontstaan of van my grond versprei?" Die meeste versekeringsmaatskappye wat boere verseker, verskaf dekking vir regs aanspreeklikheid wat voortvloei uit veldbrande. Hierdie dekking is normaalweg onderworpe aan die voorwaarde dat die boer moet voldoen aan al die vereistes van die wet.

Sou 'n veldbrand op 'n boer se plaas ontstaan of van daar versprei, is dit belangrik, gesien vanuit die oogpunt van die grondeienaar se versekeraar en ook vanuit 'n regs oogpunt, dat die versekeraar so gou moontlik van die brand verwittig moet word. Sodoende sal dit aan die versekeraar die geleentheid bied om so gou moontlik die omstandighede van die brand te ondersoek.

Versekeraars maak dikwels gebruik van branddeskundiges om die oorsprong van 'n brand te ondersoek en as die oorsprong van die brand bepaal is, gee dit dikwels ook 'n aanduiding van hoe 'n brand begin het. Hoe gouer 'n branddeskundige op 'n brandtoneel kom, hoe makliker is dit vir hom om die oorsprong te bepaal.

Gevolglik is dit ons advies aan enige boer of grondeienaar wie 'n brand op sy grond ondervind, om sy versekeraar so spoedig moontlik daarvan te verwittig. Indien hy nie oor versekeringsdekking vir regs aanspreeklikheid beskik nie, sal dit raadsaam wees om so gou moontlik regs advies in te win.

Die volgende artikel in die reeks behandel die forensiese aspekte van veldbrande. Dit word saamgestel deur Mnr Andre de Beer en Kim Yates van Hexagon Brandondersoeke.

Outeurs : Christo Potgieter, Direkteur, Honey Prokureurs, Kaapstad.
John Smit, Senior Regsadviseur, Mutual & Federal Versekeringsmaatskappy,
Kaapstad.

(Hierdie artikel het ten doel om inligting te verskaf en nie regsadvies nie. Kontak u regsadviseur vir regsadvies.)

[Tel +21 \(021\) 941 7777](tel:+21(021)9417777) | [Faks +21 \(021\) 941 7800](tel:+21(021)9417800) | www.honeyattorneys.co.za | office@honeyattorneys.co.za

As u enige verdere navrae het of bystand benodig kontak ons gerus by:

Litigasie:

George de Beer george@honeyattorneys.co.za
Nic Barnaschone nic@honeyattorneys.co.za
Christo Potgieter christo@honeyattorneys.co.za

Kommersiële Afdeling:

Johan Vermeulen johan@honeyattorneys.co.za

Eiendom & Aktes Afdeling

Jacques du Toit jacques@honeyattorneys.co.za
Danie de Villiers danie@honeyattorneys.co.za
Charles Koegelenberg charlesK@honeyattorneys.co.za
Bronwyn Brink bronwyn@honeyattorneys.co.za

Honey Bloemfontein: Tel: 051 403 6600
Honey Johannesburg Tel: 011 656 1452